

Oponentský posudok

doc. PaedDr. Katarína Valčová, PhD.

Názov práce: **Konšpiračné naratívy perspektívou kresťanskej eschatologie v kontextu americkej religiozity**

Autorka práce: **Mgr. et Mgr. Kateřina Hlaváčová**

1. Formálna stránka práce

Vyhodnotenie stanovených cieľov

Autorka si stanovila jasné a konkrétne ciele, ktoré sú v súlade s aktuálnou a dôležitou témou skúmania vzťahu medzi konšpiračnými teóriami a kresťanskou eschatológiou v kontexte amerického evangelikalizmu. Tieto ciele sú v práci systematicky a dôsledne napĺňané. Úvodná kapitola, hoci je rozsiahla a obsažná, stanovuje ciele a predstavuje metodológiu, pričom sa tieto myšlienky objavujú na viacerých miestach úvodnej časti, čo niekedy sťažuje čitateľovi orientáciu.

Metodológia práce

Autorka zvolila historickú diskurzívnu analýzu a štrukturalizmus ako hlavné metodologické prístupy, čo sa javí ako vhodné pre skúmanie konšpiračných teórií v náboženskom kontexte. Autorka dôsledne a dôkladne používa zvolenú metodológiu, avšak miestami by bolo vhodnejšie sústrediť sa na dôslednejšiu aplikáciu týchto prístupov na konkrétne príklady z prostredia amerického evangelikalizmu so špecifickým zameraním na eschatologické koncepty myslenia.

Jazyková stránka práce

Jazyková stránka práce je na dobrej úrovni, autorka používa odborný akademický jazyk, odbornú terminológiu nevyhnutnú pre správne uchopenie problematiky. Vysvetlenie pojmov je spravidla jasne definované a zrozumiteľné. Miestami sa akademický jazyk prelína s hovorovými výrazmi, čo niekedy sťažuje čitateľnosť textu. Taktiež sa autorka vyjadruje pomerne komplexne a komplikovane v snahe predstaviť a opísať v jednotlivých vetách celú šírku a hĺbku problematiky, čo tiež značne sťažuje orientáciu v texte. Z komplexného hľadiska je však text práce pomerne logicky usporiadaný a jednotlivé časti práce na seba plynulo nadväzujú, čo uľahčuje čitateľovi sledovanie argumentácie.

2. Obsahová stránka práce

Argumentácia

Práca vykazuje silnú a konzistentnú argumentáciu, ktorá je dobre podložená relevantnými literárnymi zdrojmi, vrátane primárnych aj sekundárnych. Autorka preukazuje výbornú znalosť problematiky a súčasného stavu výskumu, čo sa prejavuje v jej schopnosti kriticky analyzovať a vyhodnocovať rôzne teórie a prístupy. Téma práce je nesmierne relevantná, najmä v súčasnom období, keď sú konšpiračné teórie bežnou súčasťou nášho každodenného života a ťažko sa rozlišuje medzi dôveryhodnými správami a konšpiráciami. Práca zdôrazňuje, že konšpirácie sa často šíria v prostredí sociálnych sietí a internetových portálov, a to aj v kresťanských komunitách, kde sú podmienené náboženským presvedčením.

Kritické vyhodnotenie skúmanej problematiky

Autorka sa úspešne vyhýba zovšeobecneniam tým, že starostlivo rozlišuje medzi rôznymi prúdmi v rámci amerického evangelikalizmu, ako sú fundamentalizmus, premilenializmus a postmilenializmus. Milenializmus výrazne ovplyvnil americký evangelikalizmus, najmä prostredníctvom rôznych interpretácií eschatológie, konkrétne postmilenializmu a premilenializmu.

Postmilenializmus zastáva názor, že druhý príchod Krista nastane po tisícročnom období mieru a spravodlivosti. Historicky bol tento pohľad dominantný v ranom americkom evangelikalizme, najmä počas koloniálneho obdobia, čo podporovalo zmysel pre pokrok a optimizmus. Toto presvedčenie bolo v súlade so širšími americkými ideálmi, ako je manifest destininy a sociálna reforma, čo ovplyvnilo evanjelické zapojenie do hnutí, ako boli abolicionizmus a hnutie za striednosť.

Premilenializmus naopak tvrdí, že Kristus sa vráti pred tisícročím, čím začne obdobie súdu a Božej vlády. Tento názor získal na význame v 19. a 20. storočí, najmä so vzostupom dispensacionalizmu, teologického rámca, ktorý ďalej zdôrazňoval bezprostredný návrat Krista. Dispensacionalizmus, ktorý sa stal populárnym medzi konzervatívnymi evanjelikálmi, podporoval pocit naliehavosti a apokalyptický pohľad na svet, ktorý ovplyvnil evanjelické angažovanie sa v politických a sociálnych otázkach.

Prepojenie medzi milenializmom a konšpiračnými teóriami

Prepojenie medzi milenializmom a konšpiračnými teóriami v kontexte amerického evangelikalizmu je v dizertačnej práci skúmané najmä z hľadiska toho, ako sa určité prúdy premilenializmu prelínajú s konšpiračným myslením.

Podľa autorky práce je to práve pesimistická a apokalyptická povaha premilenializmu, najmä v rámci dispensacionalistických rámcov, ktorá ovára priestor a ponúka úrodnú pôdu pre konšpiračné teórie. Viera v bezprostredný koniec sveta často korešponduje s naratívmi, ktoré vnímajú súčasné udalosti ako súčasť väčšieho, skrytého a zlovestného plánu. Toto je zrejme v tom, ako niektoré evanjelikálne skupiny prijali konšpiračné teórie, najmä tie, ktoré naznačujú existenciu globálnej, anti-kresťanskej agendy.

Dizertačná práca taktiež skúma prepojenie konšpiračných teórií v rámci širšieho kultúrneho a sociálneho kontextu, pričom si všíma, ako zmeny v americkej spoločnosti, ako sú vnímaný úpadok kresťanských hodnôt a zvyšujúca sa sekularizácia, prispeli k prítlačivosti premilenializmu a konšpiračných teórií medzi evanjelikálmi. Práca naznačuje, že tieto presvedčenia ponúkajú spôsob, ako pochopiť rýchlo sa meniaci svet, poskytujúc jasný, hoci často strohý rámec na interpretáciu globálnych udalostí.

3. Záverečné odporúčania

Dizertačná práca sa sústreďí predovšetkým na skúmanie vzťahov medzi náboženstvom a konšpiračnými teóriami, najmä v kontexte amerického evangelikalizmu. Téma a obsah predloženej dizertačnej práce poukazujú na jej nesporný prínos pre akademickú diskusiu. Autorka preukázala výnimočnú schopnosť analyzovať komplexné témy a súčasne efektívne zdôraznila ich relevantnosť v dnešnom spoločenskom kontexte.

V práci je výborne zachytený historický posun od optimistického postmilenializmu k pesimistickému premilenializmu, čo reflektuje zásadné zmeny v evanjelikálnom myslení a odráža širšie sociálne a

kultúrne transformácie. Tento apokalyptický pohľad na svet, typický pre premilenializmus, bol následne spojený s rozvojom konšpiračných teórií v určitých kruhoch evanjelikalizmu, najmä v tých, ktoré interpretujú globálne udalosti ako znamenia blížiaceho sa konca sveta.

Voľba interdisciplinárneho prístupu, ktorý kombinuje teológiu, históriu a kultúrne štúdiá, sa ukázala ako kľúčové a prínosná pri zasadzovaní vývoja milenaristických presvedčení do širšieho kultúrneho a politického prostredia amerického evanjelikalizmu. Tento prístup nesporne poskytuje komplexnejšie pochopenie skúmanej problematiky.

Aj napriek vysokému kritickému vyhodnoteniu téz by sa akademická hodnota práce ešte viac posilnila zahrnutím hlbšej diskusie o kontraargumentoch a alternatívnych interpretáciách. Táto diskusia by umožnila širší pohľad na problematiku a poskytla by vyváženejšie argumenty.

4. Návrhy na zlepšenie kvality práce

Prehľadnejšie a systematickejšie usporiadať úvodnú kapitolu tak, aby čitateľ jednoduchšie sledoval stanovené ciele a metodologický rámec.

Rozšíriť diskusiu o metodologických obmedzeniach a poskytnúť konkrétne príklady aplikácie zvolenej metodológie na relevantné texty a lídrov v americkom evanjelikalizme.

Zahrnúť podrobnejšiu diskusiu o kontraargumentoch a alternatívnych teóriách, čím by sa ešte viac zvýraznila vyváženosť a akademická rigoróznosť práce.

Implementácia týchto odporúčaní by výrazne prispela k ešte vyššej kvalite dizertačnej práce a jej prínosu pre širšiu akademickú komunitu.

Dizertačnú prácu odporúčam k obhajobe s hodnotením VYHOVELA (B).

Záborie, 23.08.2024